

हे आकाशवाणीचे जळगाव केन्द्र आहे...

प्रसंग - जळगाव आकाशवाणी केंद्राच्या रौप्यमहोत्सवानिमित्त

दि. १६-१०-२००१, स्थळ - आकाशवाणी केंद्र, जळगाव

आकाशवाणी म्हणजे दूरदर्शनच्या आक्रमणानंतर आजही आपल्या जीवनातला अविभाज्य भाग. खूप जणांच्या दिवसाची सुरुवातच आकाशवाणीच्या 'सुप्रभात' ने होते. जळगाव परिसरात तर या आकाशवाणीचे अप्रूप आणखीनच जास्त. अशा सेवेची थोडीथोडकी नव्हे तर पंचवीस वर्षे होतात. समारंभ होतो. आकाशवाणी श्री. भवरलाल जैन यांना बोलावते. रौप्यमहोत्सव साजरा करण्याचे संयुक्त कारण, जळगाव आकाशवाणीच्या कार्यक्रमांचे महत्त्व आणि तिची वैशिष्ट्ये, माध्यमक्रांतीच्या युगात आकाशवाणीचे स्थान यासारख्या मुद्यांचा ऊहापोह होतो. सुरुवात होते ती 'सिल्हर जुबिली' या संकल्पनेच्या व्याख्येपासून.

जळगाव आकाशवाणी केन्द्रावर प्रेम करणाऱ्या रसिक मित्रांही,

हिब्रू भाषेत आणि ज्यू धर्मात इस्राईलमध्ये काळाची विभागणी जुबिलीमध्ये म्हणजेच ४९व्या वर्षानंतर येणारे पन्नासावे वर्ष अशा ५०-५० वर्षांच्या कालखंडात केली आहे. अशा ५०व्या वर्षात त्यांच्या देशात ते जमीन पडीत ठेवत असत. वेठीला धरलेल्या किंवा गुलामीत असलेल्या लोकांना ते सोडून देत असत. त्याचप्रमाणे ज्यांचे जमीनजुमले सरकार दरबारी बळजबरीने जमा करण्यात आले असतील, ते विनामूल्य परत मूळ मालकाला देण्याचा प्रघात होता. म्हणजेच दर पन्नासावे वर्ष एक आनंदाचे, चांगली कामे करण्याचे महोत्सवी वर्ष धरले जात असे.

रोमन कॅथॉलिक पंथियांनी हा कालखंड ५० वर्षांपासून कमी करून २५ वर्षांवर आणला. तेव्हापासून २५व्या वर्षाला 'सिल्हर जुबिली' म्हणजेच 'रौप्य महोत्सव' मानण्याची प्रथा पडली. तदनंतर ५०व्या वर्षाला 'सुवर्ण महोत्सव', ७५ व्या वर्षाला 'अमृत महोत्सव', १०० वर्षाला 'शताब्दी महोत्सव' (Centennial Celebration), १५० व्या वर्षाला दीडशताब्दी उत्सव (Sesquicentennial Celebration) असे संबोधण्यात येऊ लागले.

२५ वर्षानंतर येणारा आनंदोत्सव मोठ्या धामधुमीत साजरा करणे, हे योग्यच आहे, कारण आयुष्यक्रमात येणाऱ्या चढउतारांना, खाचखळग्यांना पार पाडूनच कोणत्याही संस्थेचा

किंवा व्यक्तीचा प्रदीर्घ प्रवास पूर्ण झालेला असतो. खर तर इतिहासात राजघराण्यांच्या पिढ्यांचा इतिहास लिहिताना बरेच इतिहासकार २० वर्षांची 'एक पिढी' समजतात. आपल्या जळगावच्या आकाशवाणीला आज २५ वर्षे झाली असल्याने आपणसुद्धा असल्या प्रकारचा महोत्सव साजरा करणे औचित्याला धरूनच आहे.

१९७६ पासून कार्यान्वित असलेले हे आकाशवाणी जळगाव केंद्र मोठ्या केंद्रांपैकी डिजिटलमध्ये रूपांतरित होणारे पहिले केंद्र आहे. सर्व लहान-मोठ्या केंद्रांशी तुलना करता त्याचा महाराष्ट्रात दुसरा, तर देशात तिसरा क्रमांक लागतो!

'फोन-ईन' कार्यक्रम शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांसाठी वापरण्यातही जळगाव आकाशवाणी केंद्र सर्व प्रथम राहिले आहे. भारतीय आकाशवाणीच्या सुवर्ण महोत्सवी वर्षात तिच्या वाटचालीवरील रूपक जळगाव केंद्राने प्रसारित केले. ते इतर कोणत्याही केंद्राला सुचले नाही. नंतर त्याची इतर केंद्रांनी फारच वाहवा करून नक्कल केली.

अशा प्रकारे जळगाव आकाशवाणीचा प्रवास १९८५ पर्यंत बिनदिक्कत आणि सुरळीत झाला. त्यानंतर मात्र दूरदर्शनच्या लाटेत इतर केंद्रांप्रमाणे जळगाव केंद्रालासुद्धा ओहोटी लागली. १९९२ पासून थोडाफार सुधार होतो आहे. अजूनही जळगाव केंद्र उत्पन्नाच्या दृष्टीने महाराष्ट्रात दुसऱ्या क्रमांकावर आहे. त्याचे वार्षिक उत्पन्न ३८ लाख असले तरी खर्च वजा जाता ते १६२ लाखांच्या तोट्यात आहे. हा तोटा येत्या ३ वर्षात भरून काढण्याचे उद्दिष्ट आताचे केंद्र संचालक श्री. अनिल देशमुख यांनी स्वीकारले आहे, म्हणूनच आपण सर्वांनी त्यांना यशस्वितेसाठी भरघोस शुभेच्छा द्याव्यात. एवढेच नव्हे तर आमच्यासारख्यांनी जाहिरातीसुद्धा द्याव्यात! "ना नफा ना तोटा" या तत्त्वावर चालणारी जळगाव आकाशवाणी महाराष्ट्रात पहिली आकाशवाणी असावी/व्हावी अशी अपेक्षा या प्रसंगी मांडली, तर ते गैर ठरणार नाही.

आकाशवाणीचे ब्रीद वाक्य आहे: 'बहुजन हिताय बहुजन सुखाय'.

बहुजनांचे हित बघत असताना अडचणी किंवा त्रास होऊ शकतो. अशा वेळी टीकेला आणि नामुष्कीला न घाबरता जळगाव आकाशवाणीने आपली वाटचाल सुरू ठेवली.

दारू, सिगरेट, मादक पदार्थ यांच्या जाहिराती अजूनही आकाशवाणी स्वीकारत नाही, याबद्दल जळगाव आकाशवाणीचे मी अभिनंदन करतो!

हे केन्द्र प्रत्येक कलाकारास भेदभाव न ठेवता माफक मानधन देते, प्रोत्साहन देते.

मला अजूनही आठवते आहे. साधारणपणे १९७८-८० च्या दरम्यान मला आकाशवाणीने एका कार्यक्रमासाठी बोलावून १५ रुपयांच्या मानधनाचा धनादेश दिला होता. त्याचा आनंद आजच्या १५ लाखाच्या धनादेशापेक्षा किती तरी वेगळा आणि मोठा होता.

राष्ट्रीय एकात्मतेचा विचार ठेवून जनमताच्या रेट्याखाली सांस्कृतिक ठेव्यांची गळचेपी जळगाव आकाशवाणी करित नाही. मूल्यांशीही तडजोड करित नाही. बहुजनांचे लांबच्या पल्ल्याचे हित ती जास्त महत्त्वाचे समजते.

बहुजनांच्या हितानंतरच सुख येऊ शकेल ही तात्त्विक बैठक आकाशवाणीने सोडली नाही. सर्वधर्म समानता हा त्याचाच एक भाग आहे. रात्री ११.३० वाजता थांबण्याचे मौलिक काम ती करते. रात्रभर दूरदर्शनसारखे कार्यक्रम सुरु ठेवणे हे केवळ आरोग्याच्या दृष्टीनेच घातक नव्हे तर, आपल्या संस्कृतीशीही विसंगत आहे. अशा २४ x ७ कार्यक्रमांमुळे किती लग्न तुटली असतील याचा अंदाज घेणे कठीण असले, तरी तो एक संशोधनाचा विषय ठरू शकतो. सतत गतिमान राहण्याचा मंत्र जपणाऱ्या या काळात 'कहीं तो रुको' हा संदेश देणे म्हणजे 'बहुजन सुखाय' या विषयाशी बांधिलकी दाखविणे नव्हे काय?

जळगावच्या सर्वांगीण विकासात आकाशवाणीने सक्रिय भाग घेतला. मग ते दालन शेती, व्यापार तसेच उद्योग असो किंवा कला, क्रीडा, शिक्षण आणि संस्कृती यांना धरून असो. शिस्त, नैतिकता आणि गुणवत्ता यांच्याशी तडजोड न करणाऱ्या माहिती माध्यमांपैकी जळगाव आकाशवाणी ही एक आगळीवेगळी संस्था आहे. या हृद्य प्रसंगी मी माझ्या शुभेच्छा जळगाव आकाशवाणीच्या भरभराटीसाठी व्यक्त करून येथे थांबतो.

जय हिन्द, जय महाराष्ट्र!